

“İKİNCİ YENİ’NİN KUYTUSUNDA BİR ŞAİR VE DÜŞ/ÜN ADAMI TEVFİK AKDAĞ”

Özlem ÖZTOK

MEB (Toki Şehit İsmail Tetik Anadolu Lisesi)

ozlemoztok7@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5590-2894

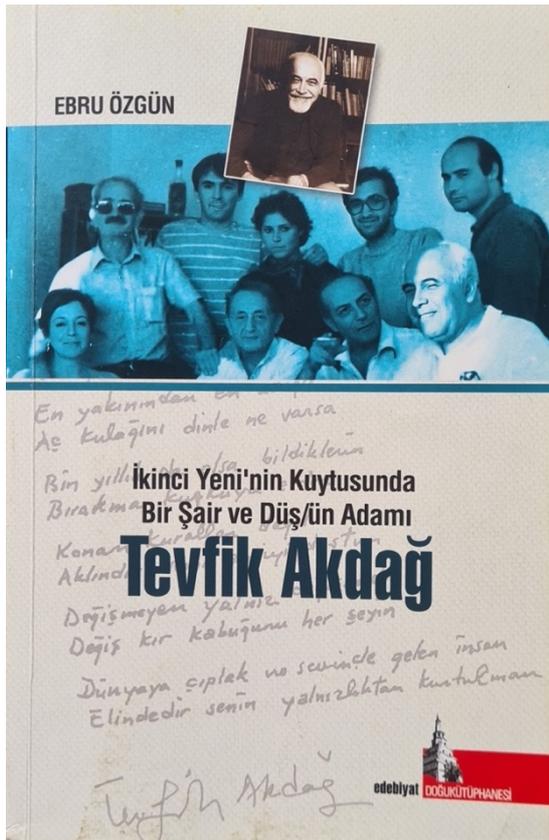
Kitap Tanıtımı & Eleştiri / Book Review & Criticism

Makale Gönderim Tarihi

17/11/2021

Makale Kabul Tarihi

27/11/2021

Ebru Özgün, "İkinci Yeni'nin Kuytusunda Bir Şair ve Düşün Adamı Tefik Akdağ", Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2020, 475 s, ISBN: 978-605-2127-68-1

İkinci Yeni, Türk edebiyatında 1950 sonrası etkisini göstermiş önemli bir şiir hareketidir. Dönemin dergilerinde birbirinden habersiz yazan şairlerin şiirleriyle oluşan bu hareket, Muzaffer Erdost'un adlandırmasıyla *İkinci Yeni* olarak edebiyat tarihinde yerini alır (Karaca, 2005: 59). Belirli bir yayın organında, ortak bir poetik anlayışla yer almayan bu edebî topluluk; kendinden önceki edebî oluşumlara karşı da bir tepkiyi ifade etmektedir. Bu bağlamda Alaattin Karaca'nın *İkinci Yeni Poetikası* çalışmasının ön sözünde yer alan *Türk şiirindeki egemen çizgiden ilk büyük sapma* değerlendirmesi oldukça önemli bir tespittir (2005: 8). Çünkü İkinci Yeni hem modern Türk şiirinin gelişim çizgisindeki kırılmanın hem de değişen estetik bilincin bir göstergesidir. Rastlantısal olarak beliren bu hareketin; gerçeklik anlayışındaki değişimin

dilin inşa sürecine yansımaları sonucu, pek çok şairin şiirinde oluşturduğu poetik tavırla ortaya çıktığı aşıkardır. Edip Cansever'in *Yerçekimli Karanfil*, İlhan Berk'in *Galile Denizi*, Cemal Süreya'nın *Üvercinka*, Turgut Uyar'ın *Dünyanın En Güzel Arabistanı*, Ece Ayhan'ın *Kınar Hanımın Denizleri* kitapları İkinci Yeni'nin poetik tavrının en güçlü örnekleri olarak edebiyat tarihinde yer almaktadır. Bu isimlere daha sonra pek çok şair de dahil edilmiştir. Tefik Akdağ bu şiir hareketinin içerisinde yer alan şairlerdendir. Asım Bezirci, *İkinci Yeni'nin Özellikleri* başlığıyla ele aldığı yazısında, bu oluşumun öncüleri arasında Tefik Akdağ'ı da göstermektedir (Bezirci, 1996: 9).

Tefik Akdağ (1932-1993); şiirlerini 1953 yılından itibaren yayımlamaya başlamış; edebî yaşamı boyunca üç şiir kitabını okurlarıyla buluşturmuştur. *Lacivert Kanatlı Bir Kuştur Gece* 1968, *Çıplak ve Sevinçle* 1977, *Eski İnsan Sözleri* 1990 yılında yayımlanırken; *Kıpırda Ey Aydınlık* ismiyle tüm şiirleri ölümünün ardından 1994 yılında bir araya getirilmiştir.

Tefik Akdağ, İkinci Yeni'nin öncüleri arasında sayılsa da adı zamanla dergi sayfalarında yer alan şairler arasında kalmıştır. Hakkında yapılan araştırmalara bakıldığında şairin, *İkinci Yeni* hareketi merkezli çalışmaların ya da o döneme ait dergilere yönelik yapılan incelemelerin dışında müstakil olarak birkaç çalışmaya dâhil olduğu görülmektedir. Özlem Kayabaşı'nın tespitine göre, şair hakkındaki değerlendirmelerin sayısının fazla olmamasının sebepleri; Akdağ'ın şiirlerinin azlığı (2019: 17) ve şiirlerinin zamanla İkinci Yeni çizgisinden toplumcu şiir anlayışına kaymasıdır (2019: 2). Ebru Özgün'ün 2020 yılında yayımladığı *İkinci Yeni'nin Kuytusunda Bir Şair ve Düşün Adamı Tefik Akdağ* kitabı, şair hakkında yapılan en kapsamlı çalışma olması bakımından önemli bir yere sahiptir. Özgün; Tefik Akdağ'ı hayatı, eserleri ve poetik tavrıyla bir bütün olarak çalışmasına konu edinir. Tefik Akdağ'ı edebiyat tarihinin kuytusunda bir düşün adamı olarak betimlerken onun edebiyat tarihindeki yerini ve İkinci Yeni hareketi içerisindeki tavrını da kitap boyu sorgulamaktadır. Yazar, kitabının giriş bölümünde sanatçı dostlarının onun hakkındaki ifadelerinden Akdağ'ın yeterince tanınmadığı ve bu nedenle isminin zamanla unutulduğu yönündeki görüşlere de değinir. Onlara göre Akdağ; İkinci Yeni'nin *gizli imzalarından*, *has*

isimlerinden, arada kalmış şairlerinden biridir (Özgün, 2020: 14). Tevfik Akdağ'ın ismi unutulmuş şairler arasında kalması pek çok sebebe bağlanabilir. Ebru Özgün bu durumu; Akdağ'ın dönemin edebî ortamından uzak kalması, özel yaşamındaki zorunlulukları, hastalıklarının belirmesi ve kitaplarını okuruyla hemen buluşturamaması ile ilişkilendirir (Özgün, 2020: 16).

İkinci Yeni'nin Kuytusunda Bir Şair ve Düşün Adamı Tevfik Akdağ kitabı kısaltmalar, ön söz, giriş, dört ana bölüm, sonuç, ekler, fotoğraflar, sözlükçe ve kaynakçadan oluşmaktadır. Birinci bölümde *Tevfik Akdağ'ın Yaşamı, Edebî Portresi ve Eserleri* başlığıyla şairin hayatı ve eserleri ele alınmıştır. Şairin hayatı onun hakkında kaleme alınanlar dışında hem Akdağ'ın otobiyografik yazıları hem de ailesi ve çevresiyle yapılan görüşmelerle zenginleştirilmiştir. Böylece Akdağ'ın yaşamı okura; ailesi, yakın çevresi vasıtasıyla var olan kitabi bilginin dışında farklı bir açıdan da sunulmuştur. Birinci bölüm, Akdağ'ın Türk şiiri içerisindeki konumuyla ilgili önemli bilgiler sunarken, şairin edebî çevrelerden neden uzak kaldığı tartışmalarına da detaylı bir cevap niteliğindedir. Kitabın yazarı, Akdağ'ın edebî portresini çizer; ilk şiirlerinden başlayıp *Şimdilik* gazetesindeki konumu, *İkinci Yeni* şiiri içerisindeki yeri, *İkinci Yeni* sonrası toplumcu çizgiye yaklaşan şiirleri üzerinde durur. Kitapta Akdağ'ın hem kendini *İkinci Yeni* içerisindeki konumlandırışı hem de diğer şair, yazar ve eleştirmenlerin Tevfik Akdağ'ı *İkinci Yeni* bağlamında ele alışlarına yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca şairin varoluşçu felsefe ile ilişkilendirilen şiirlerinin bireyselden toplumcu çizgiye ilerleyişinin yol haritası da çizilmeye çalışılır. İlk bölümün sonunda dergilerde kalan şiirleri, öyküleri dışında Akdağ'ın düşün adamı olarak farklı bir yönünü gösteren deneme, eleştiri, derleme ve antoloji kitaplarına da işaret edilmektedir.

İkinci bölümde bir düşünce adamı olarak Tevfik Akdağ ele alınır. Sanat, sanatçı, okur, eleştirmen, yazın türleri hakkındaki düşüncelerine değinilerek şair Tevfik Akdağ dışında farklı bir yazar portresi çizilmiştir. Akdağ'ın dergilerde hakkında yazdığı edebî kişilikler, eserleri ve Mavi Hareketi'ne dair kaleme aldıkları alfabetik sıraya dayalı olarak *Yazımsal Kişilikler Üzerine Değerlendirmeler* alt başlığıyla bu bölümde yer alır.

Üçüncü bölüm *Tevfik Akdağ'ın Şiirlerinde İçerik* başlığını taşır. Şiirlerinin içerik çözümlemesi *Felsefi Düşünüş, Bireysel Duyuş, Toplumsal Duyarlılık, Sanata ve Sanatçıya Dair* başlıklarıyla ele alınmıştır. Belirlenen temalardan yola çıkılarak Akdağ'ın kitaplarından hareketle düşünce ağırlıklı şiirlerinin arttığı ve şiirlerinin felsefeyle iç içe olduğu vurgulanmıştır (Özgün, 2020: 181).

Dördüncü bölüm *Tevfik Akdağ'ın Şiirlerinde Biçim*'dir. Bu bölümde şiirlerdeki dize kuruluşları, ritim, ses yinelemeleri, biçimbirimsel, söz dizimsel, metinsel yinelemeler, rahat ve içten söyleyiş, argoya, kaba söze yaslanan yapılar, yabancı dillere özgü kullanımlar, kendi uzmanlık alanına ait kavramların ele alınması, sapmalar, şiirdeki ses tonu, atmosfer, perde, şiirde anlam yaratma yolları ve metinlerarasılık detaylı olarak incelenir. Bu bölüm Akdağ'ın şiirlerinin biçim özelliklerinin çeşitliliğini göstermesi ve içerik-biçim ilişkisini yansıtmaya açısından önemlidir.

Ekler; Akdağ'ın kitaplarında bulunmayan ve aile arşivinde yer alan bazı şiirlerinin kronolojik sıra dâhilinde verildiği bölümdür. Kitaplaşan şiirleriyle, şiirlerin dergilerdeki ilk hâlleri karşılaştırılarak farklılıklar saptanmış; bu değişiklikler Ekler bölümünde ele alınmıştır. Çalışma Fotoğraflar ve Sözlükçe bölümleriyle devam etmiş; şairin yaşamına dair izler, şiirlerinde kullandığı kelimeler ele alınmıştır.

Görüldüğü gibi kitap, önemli edebî dönemlere şahitlik eden bir düşün adamının hayatını ve edebî portresini; şiirleri, fikrî ve edebî yazılarına değinilerek geniş bir çerçeveden ele alan bir monografi niteliğindedir. Tevfik Akdağ'ın şiirlerindeki estetik biçimi ortaya çıkarması bakımından

dikkate değer incelemelerin olduğu eser, hakkında henüz yeterince detaylı çalışmaların bulunmadığı Akdağ'ın Türk şiirindeki yerinin tespiti açısından da önemli bir yere sahiptir.

Kitap, Akdağ'ı farklı türlerdeki eserleriyle ortaya koymak dışında bir dönemin önemli kırılma noktasını teşkil eden İkinci Yeni hareketine de ışık tutması yönünden değerlidir. Bir dönemin poetik tavrının yansıtıldığı dizelerde hem şairin kendi poetikasının ipuçları okura sunulmakta hem de fikri alt yapısının beslendiği zemin aydınlatılmaktadır. Metne estetik şeklini veren dilin, Tevfik Akdağ'ın kaleminde nasıl bir gerçekliğe büründüğü, şairin dilin inşa sürecindeki tavrı müstakil bir çalışmayla ortaya konulmuştur. Modern Türk şiirinin gelişiminde önemli rol oynayan İkinci Yeni hareketine sunduğu katkılar ve şairle ilgili yapılacak yeni çalışmalara öncü olması açısından kitap büyük bir boşluğu doldurmaktadır.

Kaynakça

Bezirci, A. (1996). *İkinci Yeni Olayı*, 4. Basım, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Karaca, A. (2005). *İkinci Yeni Poetikası*, 1. Baskı, Ankara: Hece Yayınları.

Kayabaşı, Ö. (2019). İkinci Yeni'nin Unutulmuş Şairi: Tevfik Akdağ, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 62, 1-19.

Özgün, E. (2020). *İkinci Yeni'nin Kuytusunda Bir Şair ve Düşün Adamı Tevfik Akdağ*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi.